

Dorovský, Ivan

[Dolanský, Julius. Neznámý jihoslovanský pramen Rukopisů královédvorského a zelenohorského]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D, Řada literárněvědná. 1969, vol. 18, iss. D16, pp. 216-217

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/108022>

Access Date: 19. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

K transkripci 197 písní (a prozaických pasáží položených do čela prvního a třetího kancionálu), provedené editorem zkušeným a pečlivým, lze mít stěží podstatnou výhradu. Zdůraznění si však zaslouhuje fakt, že v oblasti tak svízelné a dosud málo prozkoumané, jako je kvantita, šel Škarka neprošlapnými cestami. Kvantitu upravuje toliko tam, kde neobvyklé případy není možno vysvětlit a odůvodnit, a odstraňuje pouze vložené chyby. Původní kvantitu tedy většinou ponechává, např. krátkost ve slovech „všech nástrojevo kúru“, „tu cíl jest“, „ani oken, ani dveří“, „s touto mocí“, „líbezna“, „vítej“, „vypt tuto rosičku“, „mejliťe se, ó přátele“ aj. Přitom nespouští ze zřetele ani závislost textu na zpívané melodii, ani souznění na konci veršů. Práci s kvantitou měl Škarka značně ztíženou u Loutny, která se nedochovala v původním tisku, nýbrž v soudobém opise Matěje Devotyho z r. 1666 — v tom však dlouhé samohlásky nejsou zpravidla označovány, takže bylo nutno dlouhou kvantitu restituovat (srov. str. 302).

Michnovo literární dílo vyšlo v řadě Slavische Propyläen (sv. 22), řízené heidelberským slavistou Dmitrijem Tschizewským a vydávané nakladatelstvím Wilhelma Finka v Mnichově. Obtížný text — kromě německého úvodu a některých drobností německých a latinských převážně text český — byl pozorně vysázen a vytištěn v Lublani.

Milan Kopecký

Julius Dolanský, Neznámý jihoslovanský pramen Rukopisů královédvorského a zelenohorského (Academia, Praha 1968, 219 stran)

Hledání „staré slávy“ v období preromantického a romantického vlastenectví bylo jedním z charakteristických rysů nejen českého národního obrození, ale i obrození jiných slovanských národů. Plodem takového hledání byly i novočeské padělky — RKZ, které v průběhu mnoha generací byly podrobovány všestranným kritickým analýzám. Ty se pokoušely ukázat na zdroje RKZ a prokázat jejich pravost či nepravost, vystopovat jejich pozitivní či negativní přínos pro rozvoj české kultury. Domněle staročeská poezie si hned po vydání získala velkou oblibu nejen v českém prostředí, nýbrž byla záhy překládána též do slovanských i neslovanských jazyků a pomáhala tak v národně uvědomovacím procesu, v upevňování národního povědomí a slovanské souměřitelnosti u řady slovanských národů.

V čtených a dlouhotrvajících bojích o Rukopisy poukazovalo se jako na jeden z mocných inspiračních zdrojů jejich autorů také na slovesnost jižních Slovanů. Zkoumala se míra „cizích“ prvků (ruských, jihoslovanských) v jednotlivých skladbách domněle staročeské poezie.

Stopadesát let po „objevení“ RKZ rozhojňuje se tato už beztak velmi bohatá literatura sporů o jejich pravost o obsáhlou studii Julia Dolanského. Autor v ní přesvědčivě ukazuje na jeden z hlavních zdrojů při vzniku Rukopisů — na Razgovor ugodni naroda slovinskoga dalmátského františkánského mnicha Andriji Kačiče-Miošiče. Dolanský vyvrátil dosud tradovaný a ustálený názor, že hlavním zdrojem RKZ byla vedle starší české literatury a lidové básnické slovesnosti srbocharvátská epická poezie ze sbírek Vuka Stefanoviće Karadžiče, vydaných v letech 1814—1815. Zřejmé shody novočeských padělků se staroruským Slovem o polku Iгореvě, s ruskou a jihoslovanskou lidovou poezií sloužily mnoha jejich slovanským obdivovatelům a ctitelům jako důkaz o jejich pravosti; někteří je zařadili dokonce do jedné sbírky s překladem staroruského Slova (např. makedonsko-bulharský překlad Rajka Zinzifova).

Julius Dolanský neměl lehkou práci, jestliže chtěl stanovit hranici mezi doklady z Vukových Pesnaric a Kačičovým Razgovorem ugodnim naroda slovinskoga. Tím cennější jsou jím vystopované, odhalené a bohatě doložené místa ve skladbách RKZ, svědčící někdy o velmi složitých způsobech recepce a kompilátorské montáže tvůrců novočeských padělků. Dolanský znovu rozebral dosud existující bohatou literaturu předmětu, systematicky seřadil všechny jihoslovanské prameny, jež přicházejí v úvahu, zvláště poukázal na typologické shody a rozdíly mezi Kačičovým Razgovorem, Libušiným soudem a většinou epických skladeb z RK. Přitom si Dolanský podrobně všimá volby tematiky, způsobu zpracování, vztahu obou děl k historii, podobnosti veršové a rytmické struktury i rozsahu promítnutého úseku historie v obou dílech. Autor zde vychází z předpokladu, že hlavní autor padělků Václav Hanka dobře věděl

o Kačičově Razgovoru, i když o tom, a to je dnes pochopitelné, nikdy nikde nemluvil. Dolanský tak dokázal odpovědět přesvědčivě na otázky, které si sám položil, totiž jakým způsobem skládali a kombinovali autoři padělků své básně z různorodých námětů, podnětů, tvůrčích postupů, obrazů apod., jak koncipovali svá témata, jakým pevným řádem se přitom řídili, aby dosáhli jednoty svých uměleckých výtvorů.

O strukturních a jiných shodách mezi Libušiným soudem například a mezi srbskými lidovými písněmi z Vukových Pesnaric vědělo se už dávno, ale Dolanského nespornou zásluhou je, že přímo dokázal vliv Kačičova Razgovoru na básníka Libušina soudu nejen ve výběru výrazových prostředků, vlastních a místních jmen, nýbrž i v tematice, charakteristice postav, v obrazech prostředí apod.

Na základě podrobného, obdivuhodně přesně verš za veršem vystopovaného srovnání Libušina soudu a epických skladeb RK s jihoslovanskou lidovou epickou tvorbou snesl Dolanský množství důkazů o motivické, jazykové, stylistické a tematické podobnosti rukopisných padělků jednak s ní, jednak s Kačičovým Razgovorem, a také definitivně dokázal prioritou Hankova autorství RKZ, i když se domnívám, že tu Dolanskému nešlo o zjištění míry Hankova a Lindova podílu na tvorbě RKZ.

Solidní komparativistické postupy Julia Dolanského, osvědčené mnohokrát už v jiných jeho pracích, přinášejí nové pohledy na problematiku RKZ a výrazně obohacují naše poznatky o těchto novočeských básnických památkách i o jejich falzátorech.

Ivan Dorovský

Slovenský literární album. Sestavili Ján Juríček a Vladimír Petrik (Bratislava, Obzor, 1968. 440 stran kvartu)

Literární vývoj poznáváme z knih, které se obírají historií příslušné literatury. Zájemce o literaturu nezajímají však jenom literární proudy a směry, nýbrž i nositelé této dynamiky: spisovatelé, kritikové. Chtějí se poučit o jejich životě a díle. Ale usilují také důvěrněji pohlédnout do jejich tváře, poznat jejich životní prostředí, okolnosti, v nichž tvořili. Tomu slouží především obrazový (fotografický) materiál všeho druhu.

Česká literatura měla to štěstí, že v letech 1932–1938 vycházel imponující Literární atlas československý. Jeho mohutné dva svazky v buditelském nadšení sám sestavil a k vydání připravil (jen k textové pomoci si přivzal odborné znalce) Bohumil Vavroušek.

Slovenská literatura konečně dostala obdobné dílo, třebaš skromnějšího rozsahu, v publikaci *Slovenský literární album*.

Kniha obsahuje 200 portrétů nejvýznamnějších spisovatelů a kulturních pracovníků (novinářů, publicistů, vydavatelů atp., kteří přispěli k rozvoji slovenské literatury) od nejstarších dob po současnost. Postavy následují v časovém pořádku a jsou zařazeny do kontextu vývoje literárního i společenského. Tam, kde se jména spisovatelů vytratila, takže období je charakterizováno převážně tvorbou anonymní (lidová slovesnost, milostná lyrika 16. století), nalezneme v albu několik souhrnných kapitolek.

Každému autorovi — zahrnutí jsou zde jen autoři, kteří zemřeli — je věnován příbližně stránkový text; medailóny napsali literární historikové z Ústavu dejin slovenskej literatúry a z filosofické fakulty v Bratislavě. Přirozené, že se hlavně zdůrazňuje obrazová část alba, která přináší portréty spisovatelů, ukázky jejich rukopisů, titulní listy knih, snímky rodných domů, ilustrace děl, ukázky z inscenací dramát nebo záběry z filmů, k nimž slovesná díla dala popud, atd. Na závěr knihy je připojena mapa Slovenska, na níž jsou označena rodiště spisovatelů.

Literární album se začalo chystat již před deseti lety. I když se jeho koncepce v následujících letech zpřesnila a znění medailónů zbavilo názorů poplatných dogmatismu, přece jenom stopy „starého“ nazírání leckde zůstaly.

Slovenská literatura měla dosud literárně obrazové publikace toliko monografického charakteru, zaměřené buď na jednoho autora, nebo na kratší období. Nyní dožívají učitelé, studenti, osvětoví a kulturní pracovníci do rukou reprezentativní publikaci, která přesto, že je zaměřena převážně popularizačně, není bez významu ani badatelsky dokumentárního.

Artur Závodský